

Intensive care

Van Rosita Steenbeek verscheen eveneens

De laatste vrouw

Schimmenrijk

Ontmoeting in Venetië

Ballets Russes

Intensive care

Siciliaans testament

Ander licht

Kleuren van Rome

Amsterdam-Delphi

Rose

Rome (Thuis in Rome, Terug in Rome & Parels van Rome)

MELD JE AAN VOOR ONZE NIEUWSBRIEF

Zo blijf je op de hoogte van de nieuwste boeken van AmboAnthos uitgevers en ontvang je leuke extra's, zoals prijsvragen, exclusieve aanbiedingen en leesfragmenten. Ook word je geïnformeerd over onze lezingen, signeersessies en over andere interessante bijeenkomsten die wij geregeld organiseren.

Aanmelden kan via www.amboanthos.nl/nieuwsbrief

Rosita Steenbeek

Intensive care

Ambo|Anthos
Amsterdam

Voor mijn moeder

Eerste druk 2004
Vierde druk 2017

ISBN 978 90 263 3862 5
© 2004, 2017 Rosita Steenbeck
Deze titel verscheen eerder bij uitgeverij Prometheus
Omslagontwerp Marry van Baar
Omslagillustratie © Nick Veasey / Getty Images / Prestige
Foto auteur © Mark Kohn

Verspreiding voor België:
Veen Bosch & Keuning uitgevers nv, Antwerpen

De boom

‘Gajij maar voorin,’ zegt mijn moeder.

Johanna zwaait ons na in de door kerstverlichting omkranste deuropening.

‘Wat zijn je plannen nu?’ vraagt Tado met zijn warme rustige stem terwijl we voortrijden over een lege weg.

‘Ik blijf nog een tijdje bij mijn moeder. Dan ga ik naar Rome en in maart ben ik weer hier. Ik heb een reeks lezingen in de boekenweek. Het thema dit jaar is de dood.’

‘Je hebt goed gesproken in de kerk. Helemaal in de stijl van je vader.’

‘Ik had nooit gedacht dat ik het zou kunnen, maar het ging vanzelf.’

Het had Tado ook geholpen dat hij de rouwdienst voor zijn dochter zelf had kunnen leiden. Een halfjaar eerder dan mijn vader stierf zij in hetzelfde ziekenhuis.

‘Het was een troostende avond. Je bent extra blij met de mensen die er nog wél zijn.’

Wat gebeurt er? Waar is de witte streep op de weg? De auto gaat naar links, over de linkerweghelft. Ik zie het niet goed, heb mijn lenzen niet in.

We rijden over gras.

Tado zegt niks, stuurt door, kalm.

Een boom.

Een gil. Uit mijn mond.

Zo vaak heb ik deze momenten teruggezien, haarscherp. Als een korte film. Die onverbidde boom in de schijnwerpers van onze autolampen. Tado die geen krimp gaf, geen kreet, geen ruk aan het stuur, geen trap op de rem, waardoor ik twijfelde aan mezelf. En toen in een flits het besef: Nu gaan we dood.

‘Hoe heet u?’

Ik doe mijn ogen open en zie een zwarte hemel met sterren achter de takken van de bomen.

Was papa nou dood of niet? is het eerste wat door me heen gaat.

‘Hoe heet u?’

‘Rosita Steenbeek.’

Dit is geen epileptische aanval, want dan zou ik niet begrijpen wat er gezegd wordt. Er is iets heel ergs gebeurd. Ik zie die boom weer in het helle licht.

‘Hoe is het...’ Ik kan haast niet ademen door de pijn. ‘...met de anderen?’

‘Ernstig.’

Een kramp van angst. Ik kijk naar de gezichten boven me.

‘Wie zijn de anderen?’ vraagt een man.

‘Mijn moeder en mijn neef. De neef van mijn vader.’

Stemmen, schijnwerpers, bewegende schaduwen tussen de bomen.

Ik wil mijn hoofd optillen.

‘U moet zich niet bewegen,’ zegt een andere man in een groen pak.

‘Hoe is het met ze?’

‘Uw moeder leeft.’

Goddank.

‘En mijn neef?’

‘Uw neef is overleden.’

Overal lichten, als op een filmset.

Het is geen set. Dit is de werkelijkheid. Het echte leven, waar de dood elk moment kan binnenvallen. Midden in het leven zijn wij door de dood omvangen. Ik heb het altijd geweten, ik heb het voortdurend beseft. Het ware leven is vreselijk, wreed, extreem. Ik verbaasde me erover dat het zo lang goed ging.

Hier lig ik en zie toe.

‘Waar komt u vandaan, waar ging u heen?’

‘Uit Utrecht. Naar Amersfoort.’

‘Wat deed u in Utrecht?’

‘Etentje.’

Ik moet me erg concentreren. Ja, papa is dood, steekt het door me heen.

‘Troostetentje. Mijn vader is net overleden.’

Intussen zijn ze druk bezig met van alles. Ze prikken in mijn arm.

‘We leggen u op de brancard. Het zal even pijn doen.’

Een paar mensen draaien me een beetje op mijn zij. Ik hoor mezelf kreunen en heb het gevoel dat alles stuk is. Een zak vol scherven, een bundel kneuzingen. Ze schuiven iets onder me, dekken me toe en binden me met riemen vast, mijn armen langs mijn lijf. Ik voel me een ding, een gebroken voorwerp. Er lekt iets in mijn oog. Bloed.

‘Geen van uw beenderen zal Hij breken,’ las Piet, de oude schoolvriend van mijn vader, aan zijn ziekbed.

‘Naar De Lichtenberg?’ hoor ik iemand vragen. Waar mijn vader lag.

‘Nee, naar het UMC.’

‘En mijn moeder?’

‘Die gaat met een andere ambulance.’

Er zijn er drie.

Zachte stemmen in de auto. Buiten loeit de sirene. Ik denk aan die eerdere tocht in een ambulance van Zeeland naar Utrecht na mijn eerste epileptische aanval. De auto was net nieuw en de bestuurder wilde alles uitproberen. De sirene, het zwaailicht.

Ook toen dacht ik dat ik doodging. Ik heb die laatste beelden vlak voor ik mijn bewustzijn verloor, nog steeds haarscherp op mijn netvlies. Mijn vader, mijn moeder, de bloeiende struiken, de zon, de zorgeloze zomerdag waar het ineens stopt. *Midden in het leven zijn wij door de dood omvangen*, baden we in de rouwdienst van papa. Het ontwaken zie ik nog net zo helder voor me. Op het bed van de vrienden van mijn vader waar we een bezoek brachten. De arts die ik voor dominee aanzag. Alles begon opnieuw, net als nu. *Midden in de dood zijn wij in het leven*.

Ze schuiven me uit de ziekenauto, dragen me een grote lichte ruimte in. Een man knipt met snelle bewegingen eerst mijn mooie winterjas uit Sicilië kapot, dan mijn hesje, mijn rok, mijn beha en slipje.

Bloot ben ik. Mensen in witte jassen om me heen.

Ze vegen bloed van mijn gezicht.

‘Moet dit gehecht?’ Er wordt ernstig naar mijn gezicht gekeken. Zou ik verminkt zijn?

‘Waar is mijn moeder?’

‘We zijn met haar bezig. Straks brengen we haar naar u toe.’

Tado dood. Net zeiden we nog: Wat een troost dat we elkaar hebben. We moeten elkaar veel zien, elkaar vasthouden. O, lieve Johanna. Zou ze het al weten? Ik heb geen idee van de tijd. Het was zo’n innige avond. We dronken rode wijn bij de open haard. Ze had heerlijk gekookt. Wie had ooit kunnen denken dat het zijn laatste avondmaal zou zijn. Ik weet nog dat Tado, onze spannende neef, die altijd een beetje flirtte met zijn kleine nichtjes, langskwam met zijn nieuwe vriendin. Ze had iets van een meisje en dat is altijd zo gebleven.

‘Pijn?’

‘Heel erg.’

‘We geven je iets.’

Ik krijg een injectie en meteen gaat er een golf van gelukzalige vergetelheid door me heen.

‘Helpt het?’

‘Ongelooflijk! Wat is dit?’

‘Morfine.’

‘We proberen het eerst met een hechtpleister.’

Ik durf niet aan de arts te vragen haar best te doen. IJdelheid is ongepast als het om leven en dood gaat. Ze drukt iets op mijn neus.

‘Gebruikt u medicijnen?’

‘Luminal. Tegen epilepsie.’

‘Eerder in het ziekenhuis gelegen?’

‘Hier, na een hersenbloeding. Op mijn dertiende.’

Mijn vader was helemaal in de war geweest, vertelde een collega van hem laatst. Hij liep de verkeerde kant op, wist niet meer waar hij zijn jas moest ophangen en waar de collegezaal was. Gelukkig maakt hij dit niet mee. Ik zie de co-assistent weer voor me in zijn groene pak die in mijn teen kneep vlak voordat er lucht in mijn hersenpan werd geblazen. Toen lieten ze me kopje duikelen. Die onderzoeken doen ze nu niet meer.

‘We gaan foto’s maken.’

‘Maar mijn moeder...’

‘Die brengen we zo naar u toe.’

Haar bed wordt naast het mijne gereden. Ik lig plat op mijn rug, mijn hoofd in een nekkraag die hard aanvoelt. We kunnen elkaar niet zien.

‘Mama.’

‘Sietje.’

Haar stem, zo gewoon. Tranen in mijn ogen.

Iemand legt onze handen in elkaar.

‘We leven.’

‘Hoe is het met je?’ vraagt ze.

‘Het komt goed. Met jou ook.’ Ik zeg niks over Tado, want ik weet niet of zij het weet.

Drieënhalve maand hebben we naast elkaar geslapen. Ze had een nieuw, zeer comfortabel bed gekocht voor als mijn vader thuis zou komen uit het ziekenhuis. Ik vond het zo droevig dat ze dat grote bed alleen moest inwijden en kroop op de plek van mijn vader.

‘We zien elkaar gauw weer.’

‘Dag liefje.’

‘Dag schattebout.’

Ik wist toen niet dat ze meteen geopereerd zou worden.

Ze slipten me door tunnels en onder platen door. Licht flitst uit futuristische apparaten, vooral mijn hoofd wordt onder de loep genomen. Ik word van de ene ruimte naar de andere getransporteerd.

Dan staat er een jongeman met zwarte krullen aan mijn bed en een Maria-achtig meisje.

De jongen kijkt ernstig, het meisje glimlacht lief.

‘Wij nemen je mee.’ We gaan naar Traumatologie.

Ik kijk naar de voorbijglijdende plafonds van de ziekenhuisgangen. De donkere jongen en het blonde meisje duwen me voort zoals mijn moeder en ik mijn vader de laatste drieënhalve maand. Van zaal naar dialyse, waar ik zijn bloed zag kloppen in de slangen.

Ze rijden me een donkere zaal binnen en trekken de gordijnen dicht rond mijn bed. Pols en temperatuur worden gecontroleerd. Het meisje probeert een katheter in te brengen maar het lukt niet.

‘Sorry,’ zegt Herman, de verpleegkundige, ‘ze heeft geen ervaring, maar wilde het een keer proberen.’ Hem lukt het in een handomdraai.

Dan vraagt hij wie hij in moet lichten.

‘Nu meteen?’

Hij knikt.

Het is halfvijf in de nacht, ruim vier uur na de klap.

‘Mijn vader is net overleden, mijn moeder ligt hier. Mijn zusjes en broer. Ze schrikken zich rot. Is er direct levensgevaar?’

‘Nee.’

‘Ze kunnen nu toch niks doen.’

We wachten nog even.

Ik kan me niet herinneren wat er gebeurd is tussen die flits waarin ik die boom zag en het moment waarop ik wakker werd in het gras.

‘Je zult wel uit de auto zijn gezaagd,’ zegt Herman.

Om het halfuur komt hij kijken, controleert bloeddruk, pols, zuurstof. De nekkraag ligt hard, maar hij mag niet af, eerst moeten de foto’s worden afgewacht. Waar zou mama nu zijn? Tado dood, mijn vader dood. Een aardbeving. Alles is anders geworden. Ik slaap niet.

Ik verontschuldig me bij mijn onbekende kamergenoten die ook uit hun slaap worden gehouden. Drie mannen. ‘Geen probleem,’ klinkt het vriendelijk, ‘je doet het niet voor je lol.’

Tado, hij heeft ons zo getroost de laatste maanden. Hij leek op mijn vader omdat ze beiden op hun moeder leken, die zusjes waren. Dezelfde krachtige trekken, dezelfde diepblauwe ogen, sensuele mond en wilde haardos. Allebei hartstochtelijk, warm, zachtmoedig en vol humor.

‘Jan is mijn liefste neef,’ zei hij. ‘En mijn grote voorbeeld.’

Tado kwam elke week, soms wel twee keer. De laatste keer was ik alleen thuis terwijl mijn moeder bij mijn vader in het ziekenhuis was. Hij zou een maagsonde krijgen omdat hij zo slecht at. Er werd gebeld aan het eind van de ochtend. Ik deed niet open want mijn

hoofd stond niet naar bezoek maar toen ik boven uit het raam van mijn oude kinderkamer gluurde en zag dat het Tado was die terugliep naar zijn auto – zijn auto! – stormde ik naar beneden.

We hebben een fles wijn geopend en sigaartjes gerookt.

Hij vertelde dat hij spullen had opgehaald van zijn dochter Hanneke, in de Sinaïkliniek, waar ze woonde. Ik herinner me goed dat ik als kind met mijn moeder een bezoek bracht bij Tado en Johanna, die zwanger was, en dat ze vertelden dat Johanna rodehond had gehad.

‘Hanneke was zo mooi,’ zei Tado, ‘met haar ogen kon ze alles zeggen. Als ze bij jou op schoot zou gaan zitten, zou ze naar je stralen en af en toe naar mij kijken om te zien of ik het goedvond. In de rouwdienst heb ik gezegd dat ze als een engeltje is gekomen en als een engeltje weer is gegaan. Altijd onschuldig gebleven. Je vader heeft een heel mooie brief geschreven.’

Hij was toen al te zwak om naar de begrafenis te gaan.

Tado ging met me mee naar het ziekenhuis, waar hij hartelijk en ernstig werd begroet door de artsen die ook zijn dochter hadden behandeld. Johanna kon het nog steeds niet opbrengen hier terug te keren.

De ingreep bij mijn vader was mislukt. Er bleek een maagzweer te zitten. Die moest eerst onderzocht.

Het loopje zit er nog in

‘Nu wil ik toch echt de familie bellen,’ zegt Herman. De dagdienst komt zo. Het is zeven uur.

Mijn zusje Catherine, want Mathilde is zwanger en mijn broer Onno heeft een zwangere vrouw.

Na Hermans inleiding krijg ik haar aan de telefoon. Ze huilt.

‘Lieve schat, we leven.’

We zijn blij elkaar te horen. Ze komt zo snel mogelijk naar ons toe en zal de anderen inlichten.

Ik ben rustig, beschouw alles met gelatenheid. Dit is het leven. Dit is de mens. Zomaar vermorzeld, platgeslagen als een vlieg. Het is een wonder dat we er nog zijn.

Het hele leven is een noodsituatie, daar was ik altijd net zo van doordrongen als mijn vader. *Tussen twee stiltes is het even luid geweest.* Een van de dichtregels waar hij ons mee opvoedde. *Maar het einde van al is de dood.* Op mijn veertiende pilde mijn hoofd al uit van de verzen vol aftakeling en ondergang. Een rottende composthoop van bloemrijke taal.

Het is of deze ramp me meer verzoent met mijn vaders dood. Als je pijn hebt en je krachten laten het afweten, is de dood een troost, dat ervaar ik nu weer aan den lijve. Wanneer ik niet wist dat ik zou kunnen herstellen, zou ik nu liever ook de ogen sluiten. ‘Noem de dood niet slecht als het leven goed is geweest,’ liet Philips II op het graf van zijn vrouw zetten.

Een aardige internist, dokter Vos, komt me vertellen dat er zes ribben zijn gebroken, vele gekneusd en stukjes van wervels af, ook van mijn nekwervel. Mijn longen zitten vol bloed. Ze zullen een epiduraal aanbrengen, zodat de morfine direct het ruggenmerg in gaat. Dat werkt beter dan via het infuus in mijn pols. De pijn hindert de ademhaling. Ze zetten me wat rechter op om mijn longen meer ruimte te geven.

Ik mag op bezoek bij mijn moeder op de intensive care. Twee verpleegkundigen, leuke jonge vrouwen, duwen me door een labyrint van eindeloze gangen. Er zitten slangen in mijn armen en neus, net als bij mijn vader in het begin.

Achter de ramen is de hemel strakblauw, in de buitenwereld waar we niet meer bij horen. Het gebouw waar ik nu ben heb ik nooit van de buitenkant gezien. We stoppen voor een poort waar INTENSIVE CARE op staat.

Zo kort geleden waren we op die andere intensive care in Amersfoort. De eerste nacht dat ik bij mijn vader waakte en we nog vol hoop waren. De laatste, toen we hem wegbrachten voor de operatie.

De verpleegkundige die haar vandaag verzorgt, een jonge vrouw met kort donker haar, grote aandachtige reeënogen, vertelt dat mijn moeder een *haloframe* om haar hoofd heeft, een metalen sta-ketsel. Haar nek is gebroken.

Ze ziet mijn schrik.

‘Het kan weer helemaal goed komen. Ze heeft geen verlam-mingsverschijnselen.’ Ze is vannacht ook aan haar been en heup ge-opereerd die gebroken zijn. Het been ligt nu in een tractie. Verder zijn haar pols en sleutelbeen gebroken.

‘Maar het gaat goed hoor,’ zegt Lettie lief en ze legt haar hand even op mijn arm.

Ze rijden me naar haar toe. Daar ligt ze tussen andere patiënten, van elkaar gescheiden door gordijnen. Elk bed is omringd door ap-

paraten waar gepiep uit komt, luider en zachter, sneller en langzamer.

Mijn moeder heeft een enorme metalen kroon om haar hoofd die met schroeven in haar schedel vastzit. Haar gezicht is opgezwollen en ze is in diepe, kunstmatige slaap verzonken, met slangen in haar keel. Ze ligt aan de beademing. Dat was haar grootste angst: dat papa niet meer van de beademing af zou komen na de operatie.

Behoedzaam rijden ze mijn bed naast het hare. Ik kijk uit mijn ooghoeken, kan me niet omdraaien. 'Lieve mama, het komt goed,' zeg ik een paar keer terwijl ik haar arm en haar hand streel.

Als ze me weer wegrijden zegt Lettie: 'Je kunt elke dag even komen kijken.'

Allemaal mensen in het groen: de verdoovers en pijnstillers. Wat een sympathiek beroep. Sommigen hebben groene, anderen paarse petjes op het hoofd.

Ze zetten me rechtop. Ik tril van de pijn en het zweet gutst langs mijn lijf. 'Ik ben niet kleinzerig, maar...' zeg ik half huilend. Een jonge vrouw in het groen houdt me vast terwijl een anesthesist de naald tussen twee rugwervels door in mijn merg duwt. De groene vrouw heeft met me te doen. Wat een geluk dat papa is verlost.

Ik voel de verdoving mijn lijf in stromen.

Als ik terugkom in de zaal, is mijn zusje er.

'Catherientje! Schatje!'

Wat ben je blij met de mensen die nog wél leven. Blij en verwonderd. Dat gevoel kende ik goed maar het is weer opgefrist.

Ze huilt.

'Meid, wat fijn dat je leeft,' zeg ik.

Ze lacht door haar tranen heen, schudt haar hoofd.

Ik doe verslag.

Zij zal de coördinerende rol op zich nemen. Mensen bellen, be-

zoek stroomlijnen, boodschappen doen, dingen ophalen thuis, tandenborstel, tandpasta, crème, borstel, walkman, muziek. Kleuren hoeft niet, voorlopig dragen we het geeloranje operatiejasje en verder niks. Zij zal onze moederfiguur zijn. Telkens betrap ik me erop dat ik denk: Even tegen mama zeggen, even mama bellen, even mama vragen. Maar ze is onbereikbaar.

‘Waarschijnlijk komt Johanna straks ook even. Ze wil zo precies mogelijk van jou horen wat er is gebeurd.’

Ze had haar vriendin Emmy gebeld, ook een vriendin van mijn moeder, toen Tado om één uur nog niet thuis was. Emmy woont vlakbij en was meteen gekomen. Twee minuten later stond de politie op de stoep.

Daar is Mathilde met dikke buik en betraand gezicht.

En Onno met zijn al net zo zwangere Giovanna.

Nog nooit heb ik me zo rijk gevoeld met deze broer en zussen.

Jantje en Pietertje staan beduusd te kijken. Wat moeten die jongens een raar wereldbeeld krijgen met al die ziekenhuizen.

De rampen begonnen in de auto op de Etna. Ik logeerde bij de ouders van mijn schoonzusje Giovanna en was bezig met een roman over het einde van een oude Siciliaanse psychiater, geïnspireerd op een vroegere geliefde die onlangs overleden is. Mijn broer Onno kwam, nadat mijn Cataniaanse passie allang gedooft was, in Rotterdam Giovanna tegen, een meisje uit diezelfde stad, met wie hij trouwde.

Tijdens die logeerpartij liep ik weer door dat grootse decor waartegen mijn stormachtige liefde zich had afgespeeld, was naar het huis gegaan dat nu te koop stond. Met Onno en zijn gezin ging ik de vulkaan op en maakte dezelfde tocht die ik ooit beschreven heb in mijn eerste boek. Toen schreef ik dat Suzanne, mijn alter ego, hier nooit meer zou kunnen komen na de dood van haar Roberto. Wie had ooit kunnen denken dat ik nog eens familie zou hebben daar.

En toen ging Onno's mobiel.

Eenlettergrepige reacties.

Zijn stem is ernstig.

'Wie? Wat?' vraag ik bezorgd.

'Mama. Het gaat niet goed met papa.'

Ik slaak een kreet.

'Ja, we komen nu,' zegt Onno rustig.

Ik barst in huilen uit. De jongetjes kijken naar me met hun grote ogen.

De tranen stromen over mijn wangen. Ik huil als een kind.

Ook kleine Jan, net nog zo spraakzaam, zegt niks.

Dit kan niet, dit mag niet, dat papa doodgaat. Hij moet leven. We moeten hem zien. Ik weet dat het leven wreed en onredelijk is maar dit is onmogelijk. Was ik maar thuis gebleven in Amersfoort. Ik ging naar Italië om afstand te nemen van mijn Nederlandse geliefde. Nee, ik bel hem niet. Niet lang geleden dacht ik nog: wat een troost dat hij er is, als mijn vader er niet meer zal zijn. Maar nu, juist nu, voel ik dat hij het niet kan, mij troosten, voel ik dat zijn liefde niet groot en niet diep genoeg is, dat zijn liefde niet tegen de dood op kan. Dit soort troost doe je er niet bij. Nu is het alles of niks.

We gingen rechtsomkeert de vulkaan af naar beneden. We belden onze reisverzekering en binnen de kortste keren was de terugkeer geregeld. Met een overstap in Rome zouden we in de tweede helft van de avond in Amersfoort zijn. We belden naar het ziekenhuis. 'Ik verbind je even door met papa,' zei mijn moeder kalm.

'Erretje,' klonk het heel zwak. Een van zijn vele aanspreekvormen. Het was ook wel: malse duif, bloem, smodderbekje, begin van mijn kracht.

'Lieve papa, we komen naar je toe. Wat is dit nu? Zorg maar dat je in leven blijft. Nog heel lang.' Het had me gerustgesteld zijn stem te horen.

Daar zat ik met mijn broer, losgerukt van zijn gezin, in een businessclass-stoel op weg naar Nederland.

Tegen middernacht stonden we voor de ingang van De Lichtenberg waar we moesten aanbellen.

Onno herinnerde eraan dat papa meerdere malen gezegd had als we langs het ziekenhuis reden: 'Ze moeten maar boven de deur zetten: Laat alle hoop varen jij die hier binnentreedt.' Nadat mijn vaders eigen vader hier was overleden, had hij geschreeuwd tegen de artsen: 'Zelfs een olifant krijgen jullie in één dag dood!'

Daar is de internist, dokter Vos, weer met een andere arts, een orthopedisch chirurg. Ze kijken ernstig. Er zal toch niks met mama...

'We hebben nog eens goed naar de foto's gekeken en ontdekt dat uw eerste lendenwervel is gebroken.'

Ik merk dat de mededeling me niet veel doet.

'U zult geopereerd worden als u weer wat op krachten bent en uw longen het aankunnen. Tot die tijd platte bedrust.' Ze doen meteen mijn bed naar beneden. 'We verhuizen u naar de medium care want we zijn niet tevreden over het zuurstofgehalte in uw bloed.'

Ik word weer door de gangen getransporteerd, langs een portret-tengalerij van belangrijke artsen onder wie de chirurg die in Amersfoort mijn vaders leven had moeten redden.

De zusters rijden me een lage ruimte in vol kerstversiering en er is zelfs een kerstboom. Vier bedden, door monitoren en andere apparaten omringd, staan in een halve cirkel.

Ook hier klinkt veelsoortig gepiep.

Ze dragen me over aan Jetske, een verpleegkundige van deze afdeling, wensen me het beste en zeggen dat ze uitzien naar mijn terugkeer.

Jetske schuift me tussen allerlei machines. Ze heeft niet alleen een Friese naam maar ook een overduidelijk Fries accent. Mijn va-

der sprak op het laatst regelmatig Fries, de taal van zijn jeugd. Ook met Tado.

We omhelsden mama, die heel rustig was, en ons zusje Catherine. Mathilde was die dag teruggekomen uit Frankrijk. Mama ging ons voor. Papa lag op de intensive care op een apart kamertje, door slangen verbonden met allerlei apparaten. Op een monitor gleden grafieken voorbij met getallen ernaast die me toen niets zeiden.

Hij was wakker, keek verrast, blij.

Ik kuste hem op zijn wangen, pakte zijn hand.

‘Wat zie je er liefvallig uit,’ zei hij. Ik droeg een Italiaanse zomerjurk. Zijn ogen stonden zacht. Meestal plaagde hij en deed ironisch.

Om beurten waakten Onno en ik aan zijn bed. De andere uren sliepen we op een bank in de gastenkamer, waar mama nu ook eindelijk een beetje kon rusten.

Ik keek naar zijn mooie gezicht terwijl hij sliep en naar de grafieken die zijn ademhaling, hartslag, zuurstof en bloeddruk weergaven. Ik legde mijn hand op de zijne.

Nu word ik zelf aangesloten op zo’n monitor.

Tegenover me, in een glazen hok, krioelt het van de verpleegkundigen. Ook in dat aquarium staan monitoren waarop ze onze hartslag, ademhaling, zuurstof en bloeddruk kunnen zien.

Toch nog een kerstboom.

Die kochten mijn vader en moeder elk jaar samen bij de boswachter, zo groot en zo vol mogelijk. Er stonden altijd echte kaarsjes in.

Dokter Vos met de muts van de kerstman op zijn hoofd maakt de rand namaaksneeuw vast waarmee het glazen hok is opgetuigd.

Daar is Loes, een hartsvriendin van mijn moeder, zwaar aangeslagen want ze komt net bij haar vandaan. En haar man Herman, die

ik de laatste maanden dagelijks zag of aan de telefoon had omdat hij niet alleen een dierbare vriend is van de familie maar ook een be-
gaafd internist, die zijn hele leven in De Lichtenberg gewerkt heeft.

‘Dacht je dat je lekker met pensioen kon,’ zeg ik.

Even later verschijnt de zus van mijn vader met haar man, de twee
broers van mijn moeder met hun vrouwen, de twee broers van mijn
vader, beiden dominee. Al die mensen die de laatste maanden langs
mijn vaders ziekbed trokken.

Het loopje zit er nog helemaal in.

Ik kijk naar de gezichten van oom Ben en oom Wieger, naar hun
handen, hun bewegingen om zoveel mogelijk van mijn vader terug
te zien. Vóór zijn dood heb ik vaak gedacht: Later zal ik me daaraan
vastklampen, zal dat extra betekenis voor me hebben.

Jetske komt zeggen dat het wel heel erg druk is. Eigenlijk mag het
bezoek maar een halfuur blijven en niet meer dan twee tegelijk.

‘Alleen de vrouw van mijn verongelukte neef verwacht ik nog.’

Een blonde man in witte jas komt naar me toe.

‘Dag Rosita, ik ben Reinier Braams. We hebben nog samen to-
neelgespeeld.’

‘Ach, natuurlijk! Wie heeft is schuldig.’ Het lustrumstuk van het
Utrechtse studentencorps. Over de Franse Revolutie.

‘Heb ik jou niet vermoord?’

Ik speelde Charlotte Corday, die Marat doodstak in zijn bad.

Hij is internist, staflid van de intensive en de medium care, dus
hij heeft zowel mijn moeder als mij onder zijn hoede. Een veilig ge-
voel.

Ik studeerde theologie hier een paar wolkenkrabbers verderop.
Sinds mijn hersenbloeding was ik erg bezig met de grote vragen.
Maar ik speelde ook toneel en had feesten en bals in de binnenstad.

Mijn vader had me een keer zien lopen, ’s ochtends om negen
uur, in mijn baljurk toen ik met vrienden en vriendinnen, allen in